

Кудла Марія

к.пед.н., доцент кафедри педагогіки та освітнього менеджменту
Уманського державного педагогічного університету
імені Павла Тичини

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДІВ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МЕНЕДЖЕРАМИ ОСВІТИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

В умовах стрімких перетворень, що відбуваються сьогодні в Україні, управління закладом освіти стає все складнішим, оскільки перед менеджерами освіти все частіше постають проблеми, розв'язання яких потребує володіння методами наукових досліджень, методику яких напрацювали сучасні педагогіка, психологія, соціологія та інші науки. Тому оволодіння технологіями дослідницької роботи стало потребою і вимогою компетентного, сучасного менеджера. Саме керівнику доводиться використовувати різноманітну інформацію з метою виявлення справжніх причин процесів і явищ шкільного життя, забезпечення системності управлінських впливів з урахуванням конкретних управлінських ситуацій, впроваджувати новаторські ідеї в практику роботи закладу освіти та, на цій основі, забезпечувати якість освіти майбутніх громадян України.

Дослідницька діяльність керівників, працівників педагогічної сфери, організація та управління експериментом у школі детально висвітлені в працях таких вчених, як: М. Архипова, В. Базелюк, В. Безрукова, В. Загвязінський, В. Зверева, Л. Калініна, А. Новиков, М. Поташник, Т. Шамова, А. Сиденко, Т. Сорочан, І. Чечель та ін.

Зазначимо, що здобувати науково й практично значущі знання можна лише за допомогою дослідницьких методів, кожен з яких має свої можливості й особливості, тому менеджери освіти використовують у власній дослідницькій діяльності переважну більшість методів педагогічного, психологічного, соціального та інших наукових досліджень [2]. Опишемо лише ті, які на нашу думку, є найбільш поширеними.

Одним з найважливіших дослідницьких методів, який широко використовується в управлінні є вивчення нормативних, директивних,

інструктивних, методичних документів, на основі яких організовується діяльність і управління закладом освіти, а також вивчення наукової літератури, матеріалів перспективного педагогічного досвіду та шкільної документації, як джерел, що містять історичні факти й характеризують сучасний стан об'єкта, що вивчається. Вказаний метод застосовується в педагогічних дослідженнях з тим, щоб з'ясувати вимоги до розв'язання досліджуваного питання на сучасному етапі, рівень його розробленості в науковій літературі, в перспективному педагогічному досвіді, зіставити дані аналізу документів, літератури з результатами зафіксованими у шкільних документах й на цій підставі внести необхідні корективи в організаційну діяльність, прийнявши обґрунтоване управлінське рішення [3].

Найскладнішим методом, який застосовують менеджери освіти в управлінській діяльності є педагогічний експеримент, який передбачає навмисне внесення змін у педагогічний процес, з'ясування порівняльної ефективності методів, прийомів, організаційних форм тощо, що використовуються в навчально-виховній роботі [6]. Цей метод має значні резерви для підвищення ефективності управління в школі за рахунок удосконалення насамперед аналітичної основи управлінської діяльності.

Широко використовуваним дослідницьким методом є безпосереднє, особисте спостереження менеджером освіти педагогічного процесу та його результатів. Спостереження спрямовується на вивчення динаміки процесу, віддалених результатів нововведень, змін об'єкту протягом певного часу.

Одним із методів, який широко використовується менеджерами освіти є бесіда. Як дослідницький метод, бесіда дозволяє глибше пізнати психологічні особливості особистості людини, характер і рівень її знань, інтересів, мотивів дій і вчинків шляхом аналізу даних, отриманих з відповідей на поставлені й попередньо продумані запитання. За допомогою бесіди менеджери збирають необхідну кількість фактів, які стосуються переконань, прагнень, ставлення до навколишньої дійсності й подій, що відбуваються, а також умов життєдіяльності досліджуваної особи, класу, групи чи колективу [4].

Часто використовують усне і письмове опитування: анкетування, інтерв'ю, контрольні роботи. Метод опитування використовується у двох основних формах: у вигляді інтерв'ю (усного опитування) і у вигляді анкетування (письмового опитування).

Інтерв'ю – різновид опитування, у якому ставиться за мету виявлення досвіду, оцінки, точки зору опитуваного за його відповідями на яке-небудь задалегідь сформульоване питання або групу запитань[4, с. 55].

Анкетування – різновид опитування, в якому ставиться й досягається та ж сама мета, але на основі аналізу письмових відповідей респондентів [2, с. 56].

Доволі поширеним у закладах освіти є метод тестування, який дозволяє виявити рівень знань, умінь, навичок, здібностей та інших якостей особистості, а також їхню відповідність певним нормам, шляхом аналізу способів виконання випробуваними ряду спеціальних завдань.

Серед методів теоретичного дослідження, які постійно використовуються в управлінській діяльності менеджера освіти, найважливішими є методи аналізу і синтезу. Шляхом аналізу й синтезу керівник може виявити об'єктивний зміст у суб'єктивній діяльності учасників педагогічного процесу: дітей, дорослих, керівників, педагогів, «схопити» невідповідності, «уловити» реальні протиріччя в розвиткові педагогічного процесу, спрогнозувати розвиток [4].

З методами аналізу й синтезу найтісніше пов'язані методи абстрагування й конкретизації. Під абстрагуванням, як відомо, розуміють уявне відволікання якої-небудь властивості або ознаки предмета від інших його ознак, властивостей, зв'язків [4].

Серед інших дослідницьких методів які нерідко застосовують керівники закладів освіти в управлінській діяльності є ще такі, як: метод моделювання, вивчення, узагальнення й поширення перспективного педагогічного досвіду, метод експертних оцінок, хронометраж та інші, які є досить ефективні.

Отже, праця менеджера освіти за характером є творчою, а за своєю сутністю дослідницькою і потребує глибокого вивчення, аналізу, узагальнення педагогічного досвіду та визначення ефективних методів, прийомів, форм

роботи як з дітьми, так і управлінні закладом освіти. Саме тому, використання певних методів дослідження в управлінській діяльності дозволяє менеджерам освіти цілеспрямовано аналізувати педагогічну інформацію, об'єктивно оцінювати стан освітнього процесу, приймати аргументовані рішення про його подальший розвиток, що дозволяє суттєво підвищити якість освіти учасників освітнього процесу.

Список використаних джерел

1. Базелюк В. Г. Дослідницькі методи в управлінській діяльності керівника ЗНЗ / В. Г. Базелюк // матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. «Індивідуалізація і фундаменталізація навчального процесу в умовах євроінтеграції». – П.-Хм., 2007. – С. 31–36.

2. Безрукова В. С. Директору об исследовательской деятельности школы / В. С. Безрукова. – М. : Сентябрь, 2002. – 160 с.

3. Брызгалова С. И. Введение в научно-педагогическое исследование / С. И. Брызгалова. – Калининград, 2001. – 151 с.

4. Загвязинский В. И. Методология и методы психолого-педагогического исследования : учеб. пособие для студ. высш. пед учеб. заведений / В. И. Загвязинский, Р. В. Атаханов. – 2-е изд., стер. – М. : Академия, 2005. – 208 с.

5. Образцов П. И. Методы и методология психолого-педагогического исследования / П. И. Образцов. – СПб. : Питер, 2004. – 268 с.

6. Сорочан Т. М. Підготовка керівників шкіл до управлінської діяльності : теорія та практика : монографія / Т. М. Сорочан. – Луганськ : Знання, 2005. – 384 с.